

de**lvn**bres

Vecht & Plassengebied herfstnummer jaargang 31 2016

De Bres

De Bres is het tijdschrift voor de leden en donateurs van de IVN afdeling Vecht en Plassengebied. Het gebied waarbinnen de activiteiten van onze vereniging plaatsvinden ligt aan weerszijden van de Vecht en bestrijkt grofweg de plaatsen:

Utrecht, Leidsche Rijn, Vleuten-de Meern, Maarssen, Breuke-len, Loosdrecht, Loenen en Abcoude. Dit gebied is qua natuur en landschap zeer gevarieerd en van groot belang voor het milieu en de biodiversiteit van deze streek.

De werkgroepen van IVN Vecht & plassegebied

Paddenstoelenwerkgroep

Contactpersoon: Hanni Meulemans-Mik
Email: hannimik@xs4all.nl
In het najaar iedere vrijdagochtend op paddenstoelenjacht

Jeugdwerkgroep en scharrelkids

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Werkgroep Commelinhof

Contactpersoon: Minke Schröder-Baron
Email: minke.schroder@ziggo.nl
Gehele jaar iedere vrijdagochtend open voor onderhoud. Voor het publiek op zondagmiddag van 19 februari tot eind mei open.
Adres: park Vechtenstein, Maarssen

Waterwerkgroep

Contactpersoon: Marijke zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Vleermuizenwerkgroep

Contactpersoon: Harrie Pelgrim
Email: harriepelgrim@hotmail.com

Wandelingenwerkgroep

Contactpersoon: Reint Dragt
Email: eendracht55@hetnet.nl

Werkgroep excursies

Contactpersoon: Dries Klooster
Email: dries.klooster@telfort.nl
Aanvraag excursies: Illy Poley
Email: ipoley@ziggo.nl

Werkgroep communicatie

Contactpersonen
De Bres: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com
PR en communicatie: Marloes van der Beek
Email: harald.marloes@telfort.nl
Website: Harm Dotinga
Email: h.dotinga@hetnet.nl
Winkeltje: functie vacant

Werkgroep bijscholing

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Werkgroep Utrecht

Contactpersoon: Dirk-Jan Boerwinkel
Email: dirkjan.boerwinkel@gmail.com

Werkgroep natuurscursus

Contactpersoon: Bernadet Sijmons
Email: inez.kollaard@planet.nl

Werkgroep natuurgidsencursus

Contactpersoon: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com

Werkgroep natuurkoffer

Contactpersoon: Henny Suidman
Email: hjmsuidman@hotmail.com

Belangrijke data in 2016

Bestuursvergaderingen
maandag 17 oktober
maandag 12 december

Thema- en activiteitenvergaderingen
donderdag 10 november

Gidsenvergadering
donderdag 10 oktober

Ook belangrijk in 2016

---

29 oktober, Nacht van de Nacht
30 oktober, Wintertijd
5 november, Natuur werkdag
12 november, Dag van Respect
26 november, Niet-Winkeldag
7 december, Nationale Vrijwilligersdag
29 december, Dag van de biologische diversiteit

Van de leden-administratie

Als nieuwe leden heten wij van harte welkom:

Marjolijn L'Herminez
Mevr. Y. Jansma
Miranda de Ruijter
Mevrouw M.V.H. Verhoef-Kemp
Anneke Zonneveld
3 personen hebben zich als lid afgemeld en een donateur heeft zich afgemeld.
Het aantal leden bedraagt nu: 171, het aantal donateurs: 25.
Van de leden ontvangen 85 personen De Bres digitaal en 86 personen De Bres op papier.
Van de donateurs ontvangen 5 personen De Bres digitaal en 20 personen De Bres op papier
31 relaties ontvangen De Bres, waarvan 21 digitaal en 10 relaties de papieren versie. In totaal ontvangen 227 personen De Bres.

Van de penningmeester

Steeds meer mensen betalen de contributie middels automatische incasso. We zijn hier erg blij mee. De bijdrage is recent geïnd.
De contributie bedraagt dit jaar €24. Voor donateurs is de bijdrage €20 per jaar.
Rekeningnummer
NL45 INGB 0003 733 225 t.n.v. IVN Vecht en Plassengebied.
Als u ook middels automatische incasso wilt betalen, laat het mij weten via de mail.
Alvast hartelijk bedankt.

Met vriendelijke groet,
Hanneke Boom
Penningmeester IVN Vecht en Plassengebied.

Het bestuur

Voorzitter: Bert van der Tol
Email: bertvdtol@zonnet.nl
Secretaris: Illy Poley
Email: ipoley@ziggo.nl
Penningmeester: Hanneke Boom
Email: hannekeboom64@gmail.co
Bestuursleden: Marloes van der Beek, Harm Dotinga, John van Himbergen

[https://www.facebook.com/ivn vecht & plassegebied](https://www.facebook.com/ivn%20vecht%20&%20plassegebied), achter dit ingewikkeld adres gaat de face-book pagina van IVN Vecht en Plassengebied schuil. Het is een openbare groep, wil je zelf iets plaatsen dan moet je je even als lid aanmelden bij Lolke Stelwagen.

Van het bestuur

In het algemeen zegt men dat de natuur in ons land steeds verder achteruit gaat. Veel feiten wijzen daar ook op. Maar in onze omgeving zijn er toch ook veel positieve dingen te melden. Wij wonen en leven in een heel mooi gebied langs de Vecht en het schitterende landschap dat daarbij hoort. Buiten dit landschap kunnen we op korte afstand genieten van weidse open landschappen, maar ook van bossen en alles wat daar tussen zit. Nu lijkt het erop dat dit nog mooier kan worden. Veel is nog maar net aangelegd of moet nog worden uitgevoerd, maar overal wordt gewerkt aan de natuur. Een paar voorbeelden zijn natuurlijk de veranderingen in het Noorderpark (nu klaar) en de aanleg van natuur rond Haarzuilens. Nog bezig is men met de aanpak van het Life project ter verbetering van het veenlandschap. Rond het Natura 2000 gebied Oostelijke Vechtplassen gaan ook nog verschillende ingrepen plaatsvinden. Ook wat kleinere projecten

zijn er nog: denk aan het Maximapark en het al wat oudere Grifftpark. Alles zo op een rij lijkt het erop dat wij ook voor de toekomst nog veel oude, maar ook nieuwe natuur tot onze beschikking hebben om onze toehoorders te kunnen vertellen en te laten zien in wat voor afwisselend landschap op allerlei terrein wij wonen en werken en ook nog mogen genieten van dat alles. Bij het IVN-werk in deze gebieden wens ik jullie heel veel succes en natuurlijk ook veel eigen plezier in een groeiende natuurlijke omgeving.

Bert van der Tol
Voorzitter

Wat voor weer vandaag?

Oudewijvenzomer

Indian summer, wie mij kan uitleggen waarom het allemaal weer op de Amerikaanse toer moet, moet het mij maar eens komen uitleggen. We hebben daar een goede Nederlandse uitdrukking voor: "Oudewijvenzomer". Met Oudewijvenzomer wordt een periode in de herfst bedoeld als de temperaturen ver boven normaal uitkomen. Een periode met fraai nazomerweer als het in oktober bijvoorbeeld nog een weekje 20-25°C wordt. Het is een typisch verschijnsel dat zich vrijwel elk jaar voordoet als er boven centraal Europa een hogedrukgebied aanwezig is en met zuidelijke winden warme lucht vanuit het Middellandse zee gebied naar onze omgeving gevoerd wordt. Deze zuidelijke winden kunnen nog eens extra versterkt worden doordat het temperatuurverschil tussen de Noordpool en de subtropen groter wordt. Immers de winter is in aantocht en de dagen worden nu snel korter, helemaal in het hoge noorden. Ten gevolge van dit effect worden de depressies op de Atlantische Oceaan dieper, maar de luchtdruk in hogedrukcentra ook hoger. Dit staat dan garant voor een stabiele aanvoer van warme lucht naar onze omgeving. Ironisch genoeg kan dit weerbeeld ook uitpakken in saai, kil en mistig weer. Indat geval heeft de warme lucht gelegenheid gehad om flink af te koelen. Omdat warme lucht veel meer waterdamp bevatten kan dan koude lucht 'condenseert' het vocht wat leidt tot mist. Vroeg in de herfst is de zon vaak nog sterk genoeg om de mist in de loop van de dag te laten oplossen, maar later in het seizoen wil het niet altijd meer even goed lukken en dan hebben we met het andere uiterste maken: Een kille mistige koude periode. Daarmee komen we dan uit op een andere weerspreuk: Mist is vorst in de kist. Met andere

woorden, dat kan een voorspel zijn tot een vorstperiode eind november - begin december; maar ook verderop in de winter als een dergelijke weersontwikkeling zich voordoet.

Afhankelijk van de periode waarin de Oudewijvenzomer zich voordoet kan deze ook een alternatieve naam krijgen. Met "kranenzomer" wordt een mooie zomerse periode bedoeld begin oktober als de kraanvogels aan hun trektocht beginnen. Rond 11 oktober wordt een nazomer ook wel Sint Gummaruszomer genoemd. Valt de nazomer rond 18 oktober dan heet deze Sint Lucaszomer en rond 11 november Sint Maartenzomer. De nazomer krijgt dus de naam van een belangrijke Heilige die dan zijn naamdag heeft. We spreken af dat we Indian Summer niet meer gebruiken, maar ons baseren op onze eigen rijkere traditie.

De term Oudewijvenzomer stamt uit de Germaanse mythologie en voert verder terug naar de Griekse lotsgodin Moira. Met Moira worden drie lotsbestemmingen bepaald. Een daarvan is Klotho; de spinster, welke daarmee de menselijke levensdraden uitspint. Ook kan het begrip oudewijven teruggevoerd worden op de lange witte haren van een zeemeermin of andere vrouwelijke watergeest. Opvallend is dat de combinatie oudewijvenzomer als spinnende godinnen of geesten samenvalt met de periode in het jaar waarin onze spinnen in de natuur hun grotere spinnenweb bouwen. Deze link van spinnenwebdraden en oudewijvenzomer is recent. Spinnen bouwen hun web het liefst bij rustig weer. En inderdaad als het fraai nazomerweer is, zijn er ook nog volop insecten actief. En dat is gunstig voor de dan volwassen spinnen die dan hun grote webben bouwen en voor het nageslacht moeten gaan zorgen. Veel spinnen overleven de winter niet.

Ton Lindemann

Planten die je eigenlijk gezien moet hebben

Rood Guichelheil heeft bloemen die opengaan bij zonnig weer. De éénjarige liggende en bijna kale plant heeft vierkante stengels. De rode bloemen staan op steeltjes die ontspringen in de oksel van eironde bladeren. De plant komt in Nederland algemeen voor, behalve op de zandgronden in de oostelijke provincies en de Veluwe en ook niet in de IJsselmeerpolders. Rood guichelheil groeit op grond die matig stikstofrijk, vrij droog tot iets vochtig en niet te zuur is. Het plantje is in ons overzicht opgenomen omdat zijn naam een bijzondere betekenis heeft. En omdat het feit dat hij daar staat iets zegt over de kwaliteit van een akker.

In de 'FLORON verspreidingsatlas' kun je lezen, dat: 'De naam Guichelheil een samenstelling is van guichel (gekheid en razernij) en heil (helen) omdat men dacht dat Guichelheil een patiënt kon genezen van geestesziekte en razernij. De wetenschappelijke naam van de plant is *Anagalis arvensis*. *Anagalis* komt van het Griekse woord *anagalap* (ik Lach) omdat met de plant melancholie zou kunnen worden bestreden. *Arvensis* betekent: op de akkers groeiend'.

Rood Guichelheil groeit op het Wielreveld, dat hoort bij het landgoed van kasteel De Haar. Dirk van der Est gaf daar op zaterdag 27 augustus een practicum ecologie aan de cursisten van de IVN Natuurgidsenopleiding 2016/2017. Tijdens het eerste deel van het practicum werd in het grasland een proefvak van 2 x 2 meter uitgezet. De planten binnen het vak werden geïnventariseerd en er werd gekeken hoeveel procent van het vak door elk van de plantensoorten bedekt werd.

Daarna werd aan de hand van de methode Braun-Blanquet vastgesteld van welke plantengemeenschap sprake was. Dat bleek de Glanshaver plantengemeenschap te zijn. Die doet het goed op voedselrijk grasland (stikstof en fosfor), dat een beetje vochtig is en waar kalk ruim aanwezig is. Er gaan nog wel 30 tot 40 jaar overheen voor er sprake is van verschraling, die maakt dat het bloemrijk grasland wordt.

Nu was het aan de cursisten om in groepjes van drie een proefveldje van 2 x 2 meter uit te zetten op een vlasakker en om daar de planten te inventariseren. Om daarna in te schatten welk deel van het vak door één van de plantensoorten werd bedekt. De gegevens werden daarna aan de hand van de 'Ellenberg indicator' verwerkt om zo de Abiotische factoren te kunnen bepalen van het proefveldje. Het ging daarbij om zaken als het vochtgehalte, de voedselrijkdom en de zuurgraad van de grond en de hoeveelheid licht. In het vak stond naast Vlas, planten als Korenbloem, Perzikkruid, Rode Klaver, Reukloze Kamille, Engels Raaigras, Geelrode naalbaar, Varkensgras, Knoopherik enz. Na de inventarisatie werden de gegevens verwerkt en kon de conclusie over kwaliteit van de akker worden getrokken.

Waar je op het Wielreveld ook bent, overal valt de Hamtoren op die daar in de omgeving als een soort landmark staat. De toren stamt uit de 13e eeuw en is gebouwd als een versterkte woontoren. Hij is met zijn zes verdiepingen ongebruikelijk hoog. Bij een IVN-excursie op Slot Zuylen, Gunterstein of Nijenrode vertellen we vaak dat een kasteel in de 13e eeuw niet meer was dan een versterkt huis en zo'n versterkt huis staat hier. Hettie Luyten die vaak op het Wielreveld rondloopt nam ons mee naar een akker waar gerst

heeft gestaan. Aan de rand van de akker stond zowaar Rood Guichelheil. Voor ons een teken dat er interessante planten te vinden zouden zijn. En ze stonden er, zoals, de Eironde leeuwenbek, Spiesleeuwenbek, Kleine klaver, Hondspeterselie en Kleine wolfsmelk. Maar zonder hulp van de boswachter hadden we ze niet gevonden.

Jaap Stavenuiter

IVN Zomerweek in het Drents-Friese Wold.

Van 5 augustus tot 12 augustus werd in Drenthe weer de zomerweek van het IVN georganiseerd. Ik was toch al van plan om naar Drenthe te gaan. In deze week worden veel excursies georganiseerd, die geleid worden door lokale gidsen. Een mooi gelegenheid om dit prachtige gebied te verkennen. Op de deelnemerslijst zag ik dat er nog iemand uit onze regio hier naar toe ging. Samen met haar ben ik naar

Wateren gereden. In deze plaats was de kampeerboerderij waar we overnachtten. Ook was er een camping bij waar ik mijn tent opzette. Het was een leuk gezicht om al die kleine tenten bij elkaar te zien.

Elke dag was er een excursie waarvoor je je in kon schrijven. De groep bestond uit maximaal 15 personen. En na het ontbijt gingen we op stap onder leiding van een lokale gids. Per keer fietste je ruim 50 km maar dat had je niet zo in de gaten. Regelmatig werd er gestopt en werd er uitleg gegeven over de omgeving. Sommige mensen zagen

werkelijk van alles op de fiets van in de lucht tot op de grond. Het was zeer leerzaam want eenieder kon iets vertellen over zijn eigen specialisme. Tegen vieren kwamen we meestal terug. De koffie en de thee stond al weer klaar met iets lekkers erbij.

Om 18.00 uur werd er gegeten. Wat een fantastische kok hadden we. Hij verraste ons iedere keer weer met iets lekkers. Ook voor de vegetariërs kookte hij voortreffelijk. Na het eten had een ieder corvee. Dat was zeer handig bedacht. Buiten stonden tafels klaar met drie wasbakken erop. Eenieder kon zo

zijn eigen bord afwassen en zo was iedereen op tijd klaar voor de avond. 's Avonds was er een lezing over het gebied en vertelde de lokale gids hier meer over. Zo kreeg je een goed beeld van het gebied en zag je de volgende dag op de fiets dingen hier van terug.

Er was ook een vrije dag die ieder naar eigen goeddunken in kon vullen. Ik ben naar Assen gegaan waar de tentoonstelling van de Maya's was. In het museum kwam ik verschillende IVN-ers tegen.

Natuurlijk was er ook een werkdag/middag. We gingen Staatsbosbeheer helpen om dennenboompjes uit de heidevelden te verwijderen. De ene groep ging 's morgens hiermee aan de gang en de andere groep kreeg een excursie. Na de lunch werden de rollen omgedraaid.

De week vloog voorbij. Donderdagavond zouden we kampvuur hebben. Maar helaas ging dat niet door omdat het de hele dag regende. En toen was het al weer vrijdag. Ook deze ochtend werden we gewekt door de klanken van de trekzak. Een leuke manier om wakker te worden. Je hebt geen wekker nodig. Na het ontbijt de spullen opruimen en de ruimtes schoonmaken. Het was voor mij een week waarin ik genoten heb van de mooie omgeving, de fijne mensen om me heen en het enthousiasme van de lokale gidsen die ons heel veel informatie gaven. Een compliment voor de organisatie die het perfect geregeld heeft.

Minke Schröder-Baron

Molenpolder

1,5 jaar geleden op de receptie na mijn installatie als burgemeester, kwam ik Marijke Zoetelief tegen. Zij is natuurgids bij IVN, het Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid, en ik vroeg haar toen waar ik de mooiste natuurplek in de gemeente kon vinden. Een vraag waar ze lang over na moest denken. Niet dat ze het niet wist, maar wel omdat er volgens haar heel veel mooie plekken zijn.

Een tijdje geleden kreeg ik het antwoord, het was de Molenpolder. Een gebied waar in het verleden veel veen is weggestoken, waardoor een landschap is ontstaan met veel waterpartijen en smalle stroken land er tussen. Een uniek gebied, zo liet Marijke me weten, dat ik echt een keer moest zien. Mede namens haar collega André Roeffen kreeg ik een uitnodiging voor een safari door het gebied.

Vorige week maandag stapten we aan de Westbroekse Binnenweg in een bootje en boomden we door het stiltegebied alsof we in Venetië waren. Wat een rust en prachtige wolkenpartijen die weerkaatsten in het water. Naast Marijke en Andre was ook Christa van Streekmuseum Vredegoed aan boord gekomen om onderweg foto's te maken.

Bij een privé-eilandje (de eigenaar was op de hoogte) zijn we aan land gegaan, waar we uiteindelijk 4,5 uur hebben vertoefd. We hebben bramen geplukt voor het toetje, eetbare kruiden verzameld voor de kruidenboter (van hondsdraf, klaver, paardebloemblad en madeliefjes). De laarzen die ik op advies van Marijke had meegenomen, had ik daarna nodig voor onze tocht over het drassige trilveen. Als we

deinden, ging het hele pakket veenmos op en neer. Dit pakket is een meter dik en drijft op het water. Hier vonden we ook het zeldzame vleesetende plantje zonnedauw. Door de zuurbolletjes op de blaadjes kan een insectje verteerd worden en zo komt dit plantje aan zijn eiwitten. Voor de rest leven veenmos en zonnedauw van regenwater.

Met een schepnet zijn we kleine waterbeestjes gaan vangen; hiervan hebben we alleen watervlooien en haftenlarven gevangen; dit zijn larven van het ééndagvliegje. Wat we wel veel vingen was de Amerikaanse rivierkreeft. Deze exoot is sinds een aantal jaren een plaag in dit gebied; hij eet alles wat mals is op, zowel waterplanten als de kleine waterbeestjes die hier thuis horen; hij woelt door de bodem waardoor het water heel troebel bruin ziet. Door gebrek aan natuurlijke vijanden neemt het aantal steeds toe. Ik snap nu waarom deze Amerikaanse rivierkreeft echt een ecologisch probleem is in dit gebied.

Na het houthakken en een verfrissende duik, zijn we het kampvuur gaan aanmaken. Onze maaltijd bestond uit salade, kreeftjes, noten, stokbrood met zelfgemaakte kruidenboter en daslook pesto, met daarbij een glaasje vlier bloesemsap! We spraken over de natuur en onderwerpen van het leven. Het was zo'n relaxte sfeer, dat we de tijd vergaten. Maar ja de muggen kwamen en de zon ging bijna onder. Na de afwas en het opruimen zijn we weer in het bootje terug gevaren. Het was een bijzondere dag met leuke mensen van IVN op misschien wel de mooiste natuurplek die onze gemeente rijk is.

Marc Witteman,
burgemeester Stichtse Vecht

Ingrid Kat, wandelaar en vogelaar

Tot voor kort waren Hanneke Boom, Ingrid Kat en Lolke Stelwagen de drijvende krachten achter de vogelwerkgroep. Zo organiseerden ze vogelweekenden naar Texel, de vaarexcursie op de Loosdrechtse plassen onder het motto op zoek naar de Grote karekiet, uitstapjes naar bekende vogelgebieden enzovoort. Een mens gelooft zijn ogen niet wanneer hij in het jaarverslag over 2015 leest dat de Vogelwerkgroep is opgeheven, maar wie de vogelaars binnen de IVN afdeling Vecht & Plasengebied kent, realiseert zich al snel dat het vogelkijken er niet minder op zal zijn geworden. Uit dit interview mag blijken of dat zo is. Naast de andere zaken die Ingrid als vogelaar ter harte gaan, hebben we het over de Hoogte Kadijk in Amsterdam, maar de eerste vraag is van wie ze het vogelkijken heeft geleerd.

Ingrid: 'Ik ben vooral een wandelaar en door het wandelen ben ik geïnteresseerd geraakt in de natuur en dan vooral in de vogels. Tijdens het wandelen heb je alle tijd om rond te kijken, een verrekijker te pakken en om iets op te zoeken in een vogelgids om te kijken of de vogel die je denkt te hebben gezien dat ook werkelijk is. En wanneer je dat lang genoeg doet, lukt het steeds beter om vogels op naam te brengen. Er kwam echt schot in het herkennen van vogels toen ik samen met mensen van het IVN vogels ging kijken. De algemeen voorkomende vogels herken ik wel aan hun deuntje, al moet ik er elk jaar weer een beetje inkomen, maar voor het gros van de vogels lukt dat nog niet. Vorige week had ik een Draaihals in m 'n tuin. Voor een Draaihals vormen mieren het hoofdmenu en die lopen er genoeg rond in de tuin. We zijn de tuin aan het opknappen en hopen daardoor

in de toekomst nog meer soorten in de tuin te zien'.

'Het landje van Geijssel tussen Ouderkerk aan de Amstel en Abcoude behoort tot m'n favoriete vogelstekken. In het voorjaar ga ik daar zeker vier of vijf keer kijken. Boer Geijssel zet daar eind februari stukken van zijn land onder water. Tijdens de vogeltrek komen daar grote aantallen vogels op af zoals de Grutto, Kievit, Wulp, Kempphaan, Tureluur, Scholeksters. In die periode houd ik de meldingen op waarnemingen.nl in de gaten om te zien welke vogels er zijn waargenomen, zodat ik weet waar ik naar kan zoeken. Naar de Groene Jonker bij de Nieuwkoopse plassen ga ik als het me uitkomt. Ik loop als het kan graag mee met een groep vogelliefhebbers die graag met Arwin de Boer meelopen. Het maakt me niet uit of we dan 20 of 40 soorten te zien krijgen, het gaat ook om de gezelligheid van de groep. Texel is natuurlijk het summum voor een vogelliefhebber. Minstens een keer per jaar ga ik daar samen met Hanneke Boom naartoe. Tijdens de vogeltrek volgen de vogels over het algemeen de kustlijn. En vanuit het noorden gezien zijn voor hen de Wadden de eerste gelegenheid om te rusten en te foerageren. Je hebt er slikken, duinen, een gebied als de tuintjes en de Mokbaai. We verblijven altijd bij 'Prins Hendrik' vlakbij 'Utopia', eilandjes bedekt met schelpen waar de Sterns hun nest maken en waar aan de andere kant van de dijk de Lepelaars broeden. In een weekend lopen we al die gebieden af'.

Ingrid: 'Ik ben geboren en getogen op de Hoogte Kadijk in Amsterdam. Dat is de hoofdstraat van het Kadijks eiland. Voor wie niet bekend is in Amsterdam: het Kadijks eiland ligt tussen het water van de Nieuwe Vaart aan de noordkant en het Entrepotdok aan de zuidkant, met Artis aan de overkant. Ik kwam uit een rood nest en woonde in wat toen

een echte arbeidersbuurt was. Ik heb daar goede herinneringen aan. Nadat de buurt was opgeknapt en ik daar een woning kon krijgen, zijn we daar gaan wonen. Toen er een kleine kwam zijn we naar Abcoude verhuisd, maar iets van het rode nest is wel beklifd. Naast m'n baan op de financiële afdeling van een ziekenhuis houd ik me niet alleen met de natuur bezig, maar ben ik ook een sportliefhebber. De financiële kennis heb ik in een eerdere functie opdaan, al heb ik ooit in het Voortgezet onderwijs ook Economie 1 en 2 gedaan. Wat de sport betreft: ik kijk er niet alleen graag naar maar beoefen het ook actief op de sportschool, tennis en door te wandelen. Tijdens de zomervakantie zijn we naar de Buiten Hebriden geweest, een eilandengroep ten westen van Schotland. Een gezinsvakantie waarbij ieder het naar zijn zin moet hebben. Natuurlijk heb ik er ook vogels gezien zoals de Kwartelkoning, Noordse stormvogel, Papegaaiduiker en Jan van Genten. Het is een genot om te zien hoe de Jan van Genten het water in duiken naar vis, daar kan ik lang naar kijken'.

'Voor ik aan de Natuurgidsenopleiding begon heb ik bij het IVN vele malen meegedaan aan de Natuurcursus. Inez Kollaard die de Natuurcursus mede organiseert maakte me attent op de gidsenopleiding die ik in 2012/2013 gevolgd heb. Het gebied dat ik gedurende vier seizoenen gevolgd heb ligt bij het Fort Abcoude. Eigenlijk wilde ik het terrein op het fort inventariseren, vanwege de planten die er groeien en de vogels in de fortgracht. De inzet was om de beheerder zover te krijgen dat ik een sleutel van het fort zou krijgen, zodat ik daar aan de slag kon. In eerste instantie kwam er een enthousiaste reactie, maar wat ik daarna ook probeerde, het leidde tot niets. Tenslotte heb ik het gebied langs het pad om het fort geïnventariseerd en me verdiept in de geschiedenis van het fort en het resultaat gebundeld in een boekje.

Ik had het me anders voorgesteld maar ik heb er wel zoveel van geleerd dat ik nu tijdens het wandelen ook geregeld naar de grond loop te kijken. Ik voel me thuis bij de afdeling en vind het leuk om te zien hoe mensen met een verschillende achtergrond een zelfde doel nastreven'. Ingrid: 'Abcoude hoort bij de afdeling Vecht & Plassengebied, maar het ligt wel een beetje in de periferie. Wil je hier van de natuur genieten dan ga je naar 'De Ruige Hof'. Een natuurgebied dat tegen Amsterdam-Zuidoost aanligt en voor een deel is ingericht als een oud cultuurlandschap met bloemrijk hooiland, knotwilgen en sloten. En er is een gedeelte dat hoger ligt met bloemrijk grasland en struweel waar zangvogels zich thuisvoelen. Ik ben lid van de vereniging van vrijwilligers die het gebied beheert en loop op de 1e zondag van de maand mee bij rondleidingen. En dan te bedenken dat hier de tunnel boven de grond zou komen die de A6 met de A9 moest verbinden. Dankzij de inzet van Natuurmonumenten en actiegroepen als A6/A9 en Milieudefensie is het plan gelukkig niet doorgedaan. Abcoude is een geschikte plaats om op de fiets te stappen en zo de natuur te verkennen. Daarbij kun je denken aan een tocht langs het Gein of om over de binnenwegen naar Baambrugge, de Waver, Ouderkerk of Vinkeveen te fietsen'.

Ingrid: 'Je zult het niet geloven maar ik heb me ingeschreven voor de Natuurcursus van dit najaar. Ze hebben een interessant programma samengesteld waarbij Arwin de Boer het deel over roofvogels verzorgt'.

Jaap Stavenuiter

p.s. De Vogelwerkgroep mag dan door omstandigheden (tijdelijk) zijn opgeheven, maar Hanneke en Ingrid zullen hun best doen om te zorgen dat de vogelliefhebbers die nu de Natuurgidsenopleiding volgen zich thuis gaan voelen binnen de afdeling.

Meningen en reacties

Beste polderwachter

In het zomernummer van De Bres schreef je dat je enige tijd geleden aan een grote tafel zat met een aantal creatieve mensen. De rode draad van het gesprek was de relatie tussen de stad en het platteland. Het feit dat je werd uitgenodigd geeft aan dat je een Polderwachter met aanzien bent. Het verdient waardering dat er op een creatieve manier werd gezocht naar een manier om het de stedeling duidelijk te maken waar de melk vandaan komt. Zoals het ook helder zou moeten worden hoe 'reclamebarbecuepakketten' (mestvarkens) nu leven. De uitkomst van het denkproces leverde het idee op dat de rode draad een groene lijn moet worden om de stedeling de weg te wijzen. Jij pleitte er voor om de oude stadsmuur opnieuw te introduceren met 'stadspoorten' die dienen als een heldere scheiding tussen stad en het platteland. Dat je aan het slot van je verhaal solliciteerde naar de functie van poortwachter doet afbreuk aan de geloofwaardigheid. Ondanks dat, vraag ik je om de discussie aan de grote tafel voort te zetten en daar 'de positie van de kippen' te bespreken. Mogelijk dat de oplossing voor mijn probleem in de plannen kan worden meegenomen. Beste polderwachter, wanneer ik bij de grootgrutter eieren koop, moet ik kiezen uit: Basic witte scharreleieren, Grote polder scharreleieren, Biologische eieren, Vrije uitloop eieren, Rondeel eieren, Omega 3 vrije uitloop eieren, Mais scharrel eieren, Kakelgoud 4-granen eieren. Ik kon kortom kiezen uit 15 soorten Scharrel eieren, 18 soorten Vrije uitloop eieren, 5 soorten Biologische eieren en 2 soorten Mais

eieren. Het vreemde is dat wanneer ik in Barneveld en omgeving was, zag ik schuren met uitloopmogelijkheid, waar maar weinig kippen liepen. Of er niets te halen viel of dat ze zich niet veilig voelden, is niet te zien.

Het inzicht dat er iets aan de hand was werd me duidelijk in een bomenboek van Colin Tudge. Het gaat over meer dan bomen en gaf me een andere kijk op kippen. Kippen stammen af van Aziatische oerwoudhoenders en leven bij voorkeur in een beboste omgeving. Bij een zogeheten vrije uitloop zijn ze terughoudend in hun uitstapjes naar buiten omdat ze zich zonder beschutting bedreigd voelen. Dat is begrijpelijk, want ook in een land als Engeland komt het gevaar niet van vossen op de grond, maar van boven, met name van Kraaien. Aanvallers vanuit de lucht hebben ruimte nodig om aan te vallen, bomen schrikken hen af. In het kader van een agroforestry project in Oxfordshire (Engeland), worden kippen onder jonge bomen gehouden, zoals Berken, Beuken en Hazelaars.

Beste polderwachter, laat de creatieven een plan bedenken voor een gevarieerd bos, waarbij geïntegreerde bosbouw, landbouw en veeteelt mogelijk wordt. Noem het wat mij betreft 'Gemengd bedrijf plus' De kippen zullen je er dankbaar voor zijn, ik hoef minder tijd bij de grootgrutter te besteden en in Brazilië wordt dan minder regenwoud gekapt voor soja bestemd voor diervoer.

De polders laten we buiten beschouwing, want zonder een Polderwachter kunnen we niet.

Een stedeling

Het web

Stelt u zich voor: de polderwachter op een zwoele nazomeravond met de laptop aan de tuintafel. Terwijl hij een verhaaltje schrijft voelt hij zich onderdeel worden van een groter geheel. Een vrij essentieel onderdeel van een groter geheel. Zonder hem stort de boel in mekaar. Grootheidswaan? Misschien, maar hier heeft hij een punt:

Boven hem is een spin bezig een web te maken tussen de takken van een boom. Ze heeft alleen nog een ankerpunt nodig richting de aarde. En dat wordt het hoofd van de polderwachter. Dat betekent dat hij nu dus stil moet zitten en wachten. Nou is hij daar nogal goed in, in dat wachten bedoel ik.

Stil zitten wordt wat lastiger maar het komende uur moet hij dat wel op

kunnen brengen.

Dit geeft mij de tijd om dit webweven eens goed te bestuderen. De spin heeft zich eerst van de ene tak naar de andere laten waaien in de wind. Daarna werden er nog wat ankerpunten gemaakt. Eentje naar het kozijn van de keuken, een naar de schutting en dus ook eentje naar het hoofd van de polderwachter. Toen is ze rond gaan draaien, eerst van buiten naar binnen en nu is ze op de terugweg bezig om de kleverige draad te spannen. Uiteindelijk ziet het er niet echt ingewikkeld uit. Maar dat is omdat wij er vanaf de zijkant tegenaan kijken. Vanuit de derde dimensie. Een spin werkt in het platte vlak. En zie dan maar eens het overzicht te houden.

Daarvoor heb ik wel een leuk experimentje: we gaan Japans tekenen! Neem een velletje papier en leg het op tafel. Pak nu een potlood of een pen, schuif de stoel aan de kant en ga op je knieën naast de tafel zitten. Zorg er voor dat het tafelblad zich precies op ooghoogte bevindt. Teken nu een spinnenweb. Waarschijnlijk lijkt het resultaat wel ergens op een spinnenweb maar is het lang niet zo strak getekend als wanneer je het web tekent terwijl je op de stoel mag zitten. Met overzicht.

Maar hoe doet zo'n spin dat dan? Waar is haar plan? Hoe houdt zij het overzicht? Ik heb de spin in de achtertuin er tot nu toe ook nog niet op kunnen betrappen dat ze geavanceerde apparatuur raadpleegde, laat staan dat ze even afstand nam om het werk te bekijken. Nee hoor, ze gaat stug door en geheel op gevoel ontstaat er een fantastisch web.

Het zou natuurlijk kunnen dat een spin misschien een klein machientje is wat op afstand wordt bestuurd. Dat er ergens iemand aan de knoppen zit en haar laat doen wat hij wil. Maar waarom laat de grote bestuurder die webben dan altijd op van die onmogelijke plaatsen maken? Aan het stuur van een fiets, voor de deur van de schuur of dwars over het fietspad? Deze bouwwerken zijn, hoe mooi, hoe sterk en hoe indrukwekkend ook, allemaal gedoemd om te breken. Nee, wat planning betreft kunnen de spinnen nog wat van ons leren.

De schrijver van dit stukje beziet het tafereel van een afstand. Helaas moet ook dit web er aan geloven. Hij laat de polderwachter opstaan om naar binnen te gaan en tikt dan een laatste punt.

De polderwachter

Woesteland

Woesteland is de landelijke jongerenafdeling van het IVN. We organiseren vakanties en werkweekenden waarin we vrijwilligerswerk doen in de natuur en heerlijk vegetarisch en biologisch eten. Elke activiteit wordt opgebouwd rond een thema, waar toffe leerzame spelletjes en activiteiten om heen worden bedacht.

Woestelandactiviteiten worden door enthousiaste vrijwilligers begeleid. Zij vinden het leuk om er een onvergetelijke vakantie van te maken. De begeleiders zijn jong en zelf ook mee geweest als deelnemer. De vakanties zijn ook niet overgeorganiseerd. Dus je hebt genoeg om met je mededeelnemers een heerlijke wandeling te maken en elkaar te leren kennen. De begeleiders hebben trainingen gevolgd en zijn ervaren in het begeleiden van natuur- en cultuuractiviteiten met groepen jongeren. Tijdens de activiteiten zijn er ook altijd begeleiders met een EHBO-diploma aanwezig.

Woesteland organiseert activiteiten voor jongeren van twaalf tot en met vijftien jaar en voor jongeren tussen de 16 en 30 jaar.

Deze winter gaan we onder andere op Schiermonnikoog de handen uit de mouwen steken. Overdag werken we voor Natuurmonumenten en 's avonds is er tijd om spelletjes te spelen of uit te waaien op het strand. We slapen tijdens deze week op een kampeerderij met een gezellige gemengde slaapzaal en we eten gezamenlijk in onze eetzaal en verblijfsruimte.

Ben je geïnteresseerd geraakt in Woesteland of wil je graag mee, kijk dan vooral op onze website!

www.woesteland.nl

Hier kan je meer informatie vinden over de activiteiten en je kan hier inschrijven!

Voorwerken en Uithoven

De Sint Laurens abdij van Oostbroek bij De Bilt is in de 12e eeuw een belangrijk klooster. Bisschop Godebald van Utrecht geeft dit Benedictijner klooster dan opdracht een dam aan te leggen in de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede en de moerassen te ontginnen tot landbouwgrond. Utrecht is tegen de dam, maar krijgt als compensatie stadsrechten en een nieuwe waterverbinding via de Vaartse Rijn naar de Lek. De afdamming van de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede in 1122 was een geniale zet van de bisschop. Door de afdamming zakte het waterpeil van de Kromme Rijn en de Vecht en werd afwatering van de moerassen aan de oostkant van de Vecht mogelijk. Eerst werd er vanaf Oostbroek tot aan De Klop een hoofd-dijk met wetering aangelegd. Haaks daarop werd de Klopvaart gegraven. Later werd de hoofddijk met de Groene weg en de Zogwetering doorgetrokken tot het Tienhovens kanaal. Vanaf de hoofddijk werd het achterliggende moeras stapsgewijs ontgonnen (zie: Tastbare tijd, Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, blz. 254). Een vraag die dan opkomt is wie voerde het ontginningswerk uit? Het klooster had de regie. De monniken zelf voeren een streng contemplatief leven met een vaste dagindeling dat werd bepaald door de diensten in de Kapel, van de Metten in de vroege ochtend, tot de Completen in de avond en van ascese. Daarbij is hoogstens ruimte voor lichte werkzaamheden en het werk in de kloostertuin. Bij eerdere ontginningen werden ontginningsblokken uitgegeven aan Copers, die als concessiehouder de ontginning organiseerden en daarbij kolonisten ronselden. Vaak horige

boeren die hun vrijheid kregen door een eigen lap grond te bewerken tegen een jaarlijkse betaling van een tiende van de opbrengst. (Tastbare tijd, blz. 17). Maar voor het ontginnen van de moerassen ten oosten van de Vecht was heel veel mankracht nodig. Bij een bezoek aan het Kloostermuseum in Aduard in de provincie Groningen waar de Cisterciënzers in 1192 een klooster stichtten, werd duidelijk hoe het daar is gegaan. De Cisterciënzers orde is voortgekomen uit de Benedictijner orde met als doel om weer in armoede te gaan leven zoals Benedictus dat bedoeld had. Ze kozen voor een drassig landschap met wierden waar de zee nog vrij spel had en dat daarnaast geregeld onder water kwam te staan door riviertjes uit Drenthe die er het overvloedige water naar zee voerden.

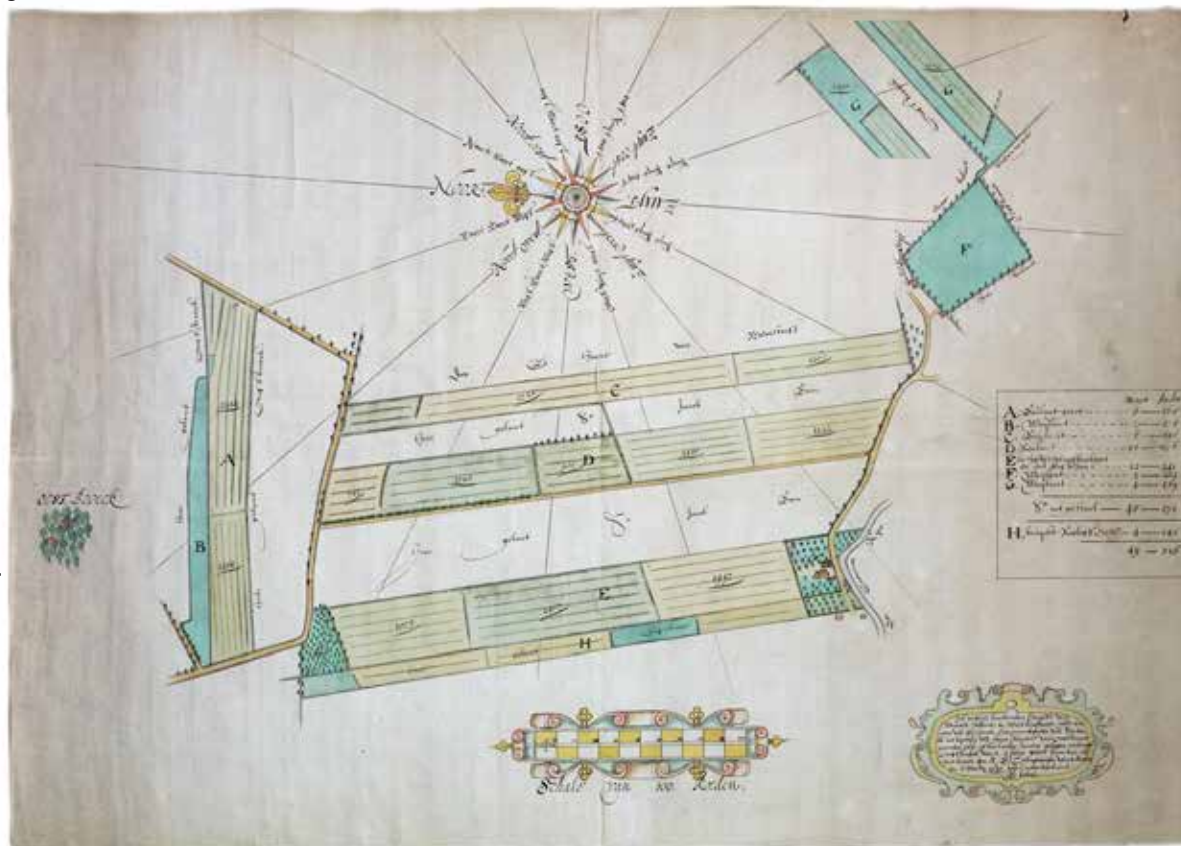
De orde zag het als hun taak om het land ten gunste van de bewoners in cultuur te brengen. Er werden lekenbroeders aangehouden om het werk uit te voeren. In de kroniek van het klooster staat dat er bij de bouw van de kloosterkerk tussen 1240 en 1263 alleen al 200 lekenbroeders betrokken waren. Omdat er in die tijd ook hard werd gewerkt aan waterkundige werken moeten er dus enige honderden lekenbroeders aan het werk zijn geweest. Het was een tijd waarbij het niet eenvoudig was om als ongeletterde alleenstaande persoon op eigen benen te staan; door je als lekenbroeder aan te melden was je zeker van bed en brood. Er was een strikte scheiding tussen monniken en lekenbroeders. De Cisterciënzers hadden in die tijd alleen priesters, die bijna uitsluitend tot de lage- of midden adel behoorden de status van monnik. Lekenbroeders die niet

voor werkzaamheden binnen het klooster nodig waren woonden en werkten op 'Voorwerken' of 'Uithoven' waar ze op de boerderij werkten, in het waterbeheer, turf staken of stenen bakten. De 80-jarige oorlog en de reformatie betekende het einde van de kloosters. In 1594 werd het klooster in Aduard opgeheven; de gebouwen werden gesloopt en de stenen verkocht. Wat rest is de voormalige ziekenzaal van het klooster die nu in gebruik is van de Nederlands Hervormde kerk. Voor Utrechters is de Uithof bekend gebied en nu blijkt uit het bestemmingsplan voor het buitengebied van de gemeente De Bilt, dat het klooster Oostbroek verschillende uithoven bezat

zoals 'Houdringe', 'Tamerood' en 'Beerschoten', waar het werk werd gedaan door lekenbroeders. En dat later de grond van vele landgoederen in De Bilt beschikbaar kwam door verkoop van delen van uithoven.

Jaap Stavenuiter

Kaart uit 1648 met enkele na de ontginningen ontstane percelen van de voormalige abdij. De afgebeelde landerijen liggen in de huidige gemeenten De Bilt (links), Bunnik (rechts) en Zeist (midden en rechtsboven).

Nieuws van de werkgroepen

Veermuizenwerkgroep

De excursie van 26-8 is prima verlopen. De 36 deelnemers waren enthousiast en de vleermuizen lieten zich mooi zien en goed horen. Na afloop kregen we het beste complement wat we maar konden krijgen. Via de email gaf een deelnemende moeder aan: "Hartelijk dank voor de interessante excursie. Stijn vond het de leukste avond van zijn leven."

Sinds enkele weken mogen Wieneke Huls en Harrie Pelgrim MET officiële toestemming van het ministerie vleermuizen opvangen. De ontheffing betekent dat we nu dus met een gerust hart vleermuizen mogen ophalen, in huis hebben, verzorgen, etc.

In september en een stukje oktober gaan we nog steeds regelmatig 's avonds op pad, nu om bijvoorbeeld roepende vleermuis-mannetjes te spotten, rond huis en op De Haar.

Paddenstoelenwerkgroep

Vandaag, 26 augustus, is de paddenstoelenwerkgroep weer op pad gegaan, onder andere om zich voor te bereiden op de excursies van Over-Holland en Nijenrode. Met versterking uit de natuurgidsencursus (stage), van Jopie en Hetty, waren we met 8 mensen. Samen met diegenen die vandaag niet konden bestaat de groep nu uit 12 personen. Na een hele

natte periode was het plotseling warm en droog geworden, dus iedereen was benieuwd of er wel paddenstoelen te zien zouden zijn. Gunterstein was de plek en ook deze keer presteerden we het om tweeënehalf uur te doen over een rondje wat je normaal gesproken in een half uurtje kan lopen. Maar liefst 16 soorten paddenstoelen lieten zich zien. Mooie rode Stevige braakrussula's, de iets fletsere Verblekende russula, de gummieachtige Zwarte knoopzwam, de dikke Gewone heksenboleet, die bij doorsnijden blauw-zwart wordt en de prachtige Rode (fluweel) boleet (foto1), zijn een paar voorbeelden. Spiegeltjes,

loepjes en veldgidsen werden ruim ingezet om alles goed te kunnen bestuderen en op naam te brengen. Zelfs gingen we met zijn allen op de knieën (foto 2) voor een onbekend, wel heel bijzonder exemplaar, een soort mini sponszwam, om hem te besnuffelen en met de loep te bestuderen. Kortom het was weer gezellig en leerzaam. Laat het paddenstoelenseizoen maar losbarsten.

Hanni Meulemans

Foto's: *Terenia de Reus*

Indien onbestelbaar dan graag
retour zenden aan:

Ledenadministratie
IVN Vecht & Plassengebied
T.a.v. Tineke van Schooten
Rembrandtlaan 68
3451 JD Vleuten

Aan de heer/mevrouw:

 beleef de natuur!

The logo for IVN is a stylized green lowercase "ivn" where the letters are interconnected. The "i" has a dot, the "v" is a simple shape, and the "n" has a curved bottom.

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven. We verbinden hen met groene initiatieven rond natuur en maatschappelijke thema's zoals voeding, gezondheid en energie.